

Wymagania na poszczególne oceny z wiedzy o społeczeństwie

dla klasy 8 szkoły podstawowej do programu nauczania „Dziś i jutro”

Temat	Wymagania na poszczególne oceny				
	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
ROZDZIAŁ I. ŻYCIE SPOŁECZNE					
1. Człowiek w społeczeństwie	wyjaśnia, czym jest społeczeństwo, podaje przykłady potrzeb człowieka, przytacza przykłady ról społecznych, wymienia osoby, podmioty oraz instytucje, które mają wpływ na rozwój młodego człowieka i zaspokajanie jego potrzeb, podaje przykłady norm społecznych, przytacza przykłady pozytywnych i negatywnych wzorców zachowań funkcjonujących w swoim środowisku rówieśniczym.	podaje przykłady potrzeb człowieka z podziałem na kategorie ubezpieczeństwa, przynależności, uznania, samorealizacji i duchowych, wskazuje różnice między potrzebami naturalnymi a społecznymi, wymienia podstawowe społeczne oczekiwania wynikające z pełnienia roli dziecka i ucznia, wylicza przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników na postawy i zachowania jednostki, przedstawia czynniki mające wpływ na samoocenę człowieka, podaje przykłady norm społecznych obowiązujących w wybranych społecznościach, np. w rodzinie, szkole.	uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną, wyjaśnia, na czym polega proces socjalizacji, określa, jaką rolę w procesie socjalizacji odgrywa rodzina, wymienia kategorie norm społecznych, określa, które spośród podanych zachowań są oceniane z zastosowaniem norm prawnych i uzasadnia swój wybór.	wskazuje zależności pomiędzy procesem zaspokajania potrzeb a rozwojem człowieka, tłumaczy, czym jest osobowość, i jakie ma związki z socjalizacją, porównuje społeczne oczekiwania dotyczące pełnienia roli dziecka i rodzica oraz ucznia i nauczyciela, podaje przykłady konfliktu ról społecznych, wskazuje przyczyny i skutki nieprzestrzegania przez jednostkę norm społecznych, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat teorii Abrahama Masłowa.	omawia zależności między zaspokojeniem potrzeb i wywiązywaniem się z ról społecznych a samooceną jednostki, podaje konsekwencje braku zaspokojenia poszczególnych potrzeb człowieka, przytacza przykłady konfliktu ról społecznych, wskazuje przyczyny, konsekwencje, sposoby rozwiązania problemu, przedstawia problem przestrzegania norm społecznych w swoim środowisku (ocena zjawiska, przyczyny i konsekwencje).
2. Grupy społeczne	podaje rodzaje grup społecznych, wymienia grupy społeczne, do których należy, przytacza	wyjaśnia, czym jest grupa społeczna, i wymienia jej cechy, wylicza główne zasady współpracy w	omawia podział grup społecznych, omawia różne sposoby rozwiązywania	wskazuje wady i zalety różnych metod podejmowania decyzji w	charakteryzuje strategie przyjmowane w czasie konfliktu, porównuje konsekwencje przyjęcia

	przykłady korzyści wynikających z bycia w grupie, wymienia typowe konflikty występujące w szkole i grupie rówieśniczej, określa, jakie zachowania prowadzą do sporów, wymienia podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej i w szkole, podaje przykłady autorytetów.	grupie, podaje przykłady postaw jednostek wobec konfliktu, wskazuje dobre i złe strony poszczególnych postaw wobec konfliktu, proponuje sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej, szkole i społeczeństwie, - porównuje grupę nieformalną, koleżeńską z grupą zadaniową, wskazuje różnicę między idolem a autorytetem,	konfliktów: rozmowę, negocjacje, mediacje i arbitraż, wskazuje ich dobre i złe strony, wymienia warunki prowadzenia skutecznych negocjacji.	grupie, określa, które metody są najważniejsze dla zespołowego wykonania określonych zadań, podaje przykłady sytuacji konfliktowych z codziennego życia, proponuje metody Rozwiązania sporu w każdej z nich i uzasadnia swój wybór, przytacza przykłady autorytetów, określa, co odróżnia te osoby od idoli, i uzasadnia swoje zdanie,	określonych postaw wobec sytuacji konfliktowej dla jednostki i społeczeństwa,
3. Komunikacja i autoprezentacja	wyjaśnia, czym jest komunikacja międzyludzka, nazywa uczestników komunikacji (nadawca, odbiorca), wymienia podstawowe rodzaje komunikacji, tłumaczy, czym są dyskusja i debata, podaje przykłady sytuacji, w których młody człowiek powinien zachować się asertywnie, gromadzi argumenty o szkodliwości używek.	podaje przykłady komunikatów werbalnych i niewerbalnych, przedstawia reguły udanej komunikacji, wskazuje przykłady łamania zasad komunikacji, wylicza podstawowe zasady publicznych wystąpień, tłumaczy, czym jest trema, podaje przykładowe elementy składające się na kształtowanie wizerunku, przytacza przykłady zachowań asertywnych, określa różnice między asertywnością a agresją.	wyjaśnia, czym różni się przekaz werbalny od niewerbalnego, tłumaczy, jaką rolę pełni komunikacja niewerbalna, tłumaczy, co oznaczają zaprezentowane na zdjęciach gesty, podaje reguły obowiązujące uczestników dyskusji i debaty, omawia elementy składające się na kształtowanie wizerunku, przedstawia warunki asertywności, buduje asertywną wypowiedź na temat szkodliwości używek.	omawia sposoby przygotowania publicznego wystąpienia i zainteresowania odbiorców, proponuje, jak radzić sobie z tremą, uzasadnia potrzebę umiejętności publicznego występowania, wyjaśnia społeczne znaczenie umiejętności autoprezentacji, tłumaczy, dlaczego podane przykłady zachowań zakłócają skuteczną komunikację.	tłumaczy, czym jest asertywność i jakie ma znaczenie dla funkcjonowania jednostki w społeczeństwie, dokonuje samooceny pod kątem asertywności, stosuje w praktyce zasady skutecznej komunikacji, np. w wystąpieniu na forum klasy.

4. Życie rodzinne	tłumaczy, czym jest rodzina, wylicza podstawowe wartości kształtujące życie rodzinne, opowiada o roli rodziców, dzieci i osób starszych w rodzinie, przedstawia wartości ważne dla jego rodziny.	wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej, podaje funkcje rodziny i przykłady ich realizacji, wskazuje czynniki sprzyjające zacieśnianiu więzi rodzinnych, wylicza główne prawa i obowiązki dzieci w rodzinie, podaje podstawowe problemy zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu współczesnych rodzin,	przedstawia argumenty na poparcie twierdzenia, że rodzina jest podstawową grupą społeczną, omawia najważniejsze funkcje rodziny, wylicza typy rodziny, tłumaczy, czym jest władza rodzicielska, omawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie, podaje nazwy instytucji wspierających rodziny.	porównuje cechy różnych typów rodzin, wskazuje przykłady realizacji poszczególnych funkcji rodziny, rozpoznaje przypadki nieprawidłowego realizowania przez rodzinę swoich funkcji, wyjaśnia znaczenie szczęścia rodzinnego i jego wpływ na człowieka, wskazuje zależności między systemem wartości a zasadami funkcjonowania rodziny.	omawia funkcjonowanie współczesnej rodziny, wyjaśnia, jak na poszczególnych etapach życia jednostki, zmienia się rola rodziny w procesie socjalizacji, charakteryzuje przyczyny problemów współczesnych rodzin i omawia ich skutki dla ich członków oraz dla społeczeństwa,
5. Edukacja i praca	wylicza podstawowe funkcje szkoły, przedstawia podstawowe warianty kontynuowania edukacji po ukończeniu szkoły podstawowej, podaje podstawowe prawa i obowiązki ucznia, określa, kto tworzy samorząd uczniowski, wymienia główne etapy skutecznego przygotowania się do pracy zawodowej, znajduje potrzebne informacje w statucie swojej szkoły, rozpoznaje przypadki naruszania praw ucznia, wskazuje osoby, u których może szukać pomocy w przypadku naruszania praw ucznia.	wymienia działania, za pomocą których szkoła realizuje poszczególne funkcje, wylicza typy szkół tworzących strukturę szkolnictwa w Polsce, przytacza przykłady działań samorządu uczniowskiego, podaje formy organizacji życia społeczności szkolnej, wyjaśnia, czym jest edukacja ustawiczna, tłumaczy, czym jest własna przedsiębiorczość, wylicza przykładowe cechy pożądane u przyszłych pracowników, wyjaśnia, jak należy reagować w sytuacji naruszenia praw ucznia	charakteryzuje polski system szkolnictwa, określa, jaki wpływ na rozwój i przyszłość młodego człowieka wywiera szkoła, omawia prawa i obowiązki ucznia, charakteryzuje poszczególne instytucje życia szkolnego (organizacja, zadania, formy działania), wskazuje kompetencje właściwe dla wybranych kategorii społeczno-zawodowych, planuje swoją dalszą edukację pod kątem przyszłej aktywności zawodowej, na podstawie <i>Konstytucji RP</i> wyjaśnia, jak należy reagować w przypadkach naruszania praw uczniów	wyjaśnia sposób wybierania i funkcjonowania samorządu uczniowskiego, wypowiada się na temat najczęściej i najrzadziej wykorzystywanych praw ucznia zapisanych w statucie jego szkoły, proponuje różne warianty kontynuowania edukacji po ukończeniu szkoły podstawowej z uwzględnieniem potrzebnych kwalifikacji, przedstawia wady i zalety wyboru poszczególnych wariantów dalszej edukacji.	wymienia korzyści płynące z edukacji ustawicznej, przedstawia strategię planowania swojej przyszłości zawodowej, tłumaczy reguły funkcjonowania rynku pracy, omawia wymogi współczesnego rynku pracy i ich wpływ na kompetencje pracowników.

		lub pracownika szkoły.	lub pracowników szkoły.		
6. Ekonomia na co dzień	wyjaśnia, czym jest gospodarstwo domowe, tłumaczy pojęcie budżetu, odróżnia dochody rodziny od wydatków, wymienia podstawowe zasady konstruowania budżetu domowego, wyjaśnia, kim jest konsument, wylicza podstawowe prawa przysługujące konsumentowi, wypełnia typowy formularz reklamacyjny, oblicza podstawowe dochody i wydatki gospodarstwa domowego.	opisuje strukturę typowego budżetu domowego, podaje przykłady łamania praw konsumenta, ocenia, czy przykładowy budżet domowy został prawidłowo skonstruowany.	tłumaczy podstawowe zasady ekonomii kierujące budżetem gospodarstwa domowego, proponuje, jak uzyskać nadwyżkę budżetową oraz jak uniknąć „dziury” w budżecie, wylicza przyczyny powstawania deficytu w budżecie domowym, przedstawia zasady świadomych, bezpiecznych zakupów, wskazuje, w jakich przypadkach konsument ma prawo do zwrotu towaru, wymienia instytucje chroniące prawa konsumenta.	omawia poszczególne typy dochodów i wydatków składających się na strukturę budżetu domowego, pisze reklamację.	wyjaśnia, jak bycie świadomym konsumentem wpływa na funkcjonowanie gospodarstwa domowego.
ROZDZIAŁ II. Prawo i prawa człowieka					
1. Prawa człowieka	tłumaczy, czym są prawa człowieka, wyjaśnia, czym jest <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i> , przedstawia podstawowe prawa zawarte w <i>Konwencji o prawach dziecka</i> , podaje przykłady łamania praw dziecka, wyjaśnia, czym jest UNICEF, rozwija skrót UNICEF.	określa funkcje praw człowieka, wymienia cechy praw człowieka, wyjaśnia, na czym polega szczególne znaczenie <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i> , tłumaczy sformułowania preambuły <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> , - uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych	podaje okoliczności uchwalenia i postanowienia <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> , wyjaśnia znaczenie poszczególnych cech praw człowieka, omawia genezę i treść <i>Konwencji o prawach dziecka</i> , prezentuje okoliczności powstania i działalność UNICEF, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości	proponuje hierarchię funkcji praw człowieka i uzasadnia swoje zdanie, uzasadnia potrzebę istnienia międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka, przedstawia historię praw człowieka, na podstawie preambuły <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> wykazuje konieczność ochrony praw człowieka, aktywnie uczestniczy w	na wybranych przykładach wykazuje, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych, proponuje sposoby włączenia się młodych ludzi w działania prowadzone przez UNICEF.

		sytuacjach.	ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach.	dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach i przytacza trafne argumenty.	
2. Katalog praw człowieka	podaje przykładowe prawa i wolności, wylicza kategorie praw człowieka.	wymienia główne wolności i prawa człowieka i obywatela zagwarantowane w <i>Konstytucji RP</i> , wskazuje przykłady praw pierwszej, drugiej i trzeciej generacji, odszukuje w <i>Konstytucji RP</i> fragmenty dotyczące wolności i praw politycznych, bierze udział w dyskusji na temat prawa do wypoczynku.	wyjaśnia różnicę między prawami a wolnościami, wskazuje ograniczenia praw i wolności, omawia poszczególne kategorie praw człowieka, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat prawa do wypoczynku.	charakteryzuje kategorie wolności oraz praw człowieka i obywatela zagwarantowane w <i>Konstytucji RP</i> , określa źródła generacji praw człowieka, tłumaczy, na czym polega różnica między prawami pierwszej, drugiej i trzeciej generacji.	uzasadnia, że wolności i prawa polityczne są konieczne dla funkcjonowania demokracji,
3. Ochrona praw człowieka	podaje przykłady łamania praw człowieka, wylicza przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich, przytacza przykłady spraw, które należy zgłosić do Rzecznika Praw Dziecka.	wymienia nazwy przykładowych organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka, wyszukuje wiadomości o interwencjach Rzecznika Praw Obywatelskich, analizuje informacje umieszczone na stronie internetowej Rzecznika Praw Dziecka, uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego ochrony praw człowieka.	wyjaśnia przyczyny łamania praw człowieka, wskazuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka, przedstawia sposób wyboru, metody działania oraz uprawnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, prezentuje sposób powoływania, metody działania oraz kompetencje Rzecznika Praw Dziecka.	omawia kategorie spraw kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka, charakteryzuje działalność wybranych organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka, wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa system ochrony praw człowieka.	
4. Bezpieczeństwo nieletnich	wyjaśnia, czym jest przemoc i kogo dotyczy,	tłumaczy, czym są społeczności internetowe,	tłumaczy, czym są przemoc fizyczna,	omawia konsekwencje przemocy dla osób, które	analizuje wyniki ogólnopolskiego badania

	podaje przykłady przemocy, wskazuje przykładowe osoby i instytucje, do których można się zwrócić w sytuacji doświadczania przemocy, wymienia główne zalety i wady korzystania z internetu, odczytuje dane z wykresu dotyczącego zwyczajów związanych z korzystaniem z internetu.	opowiada o zagrożeniach obecnych w środowisku sieciowym (cyberprzemoc), wylicza skutki przemocy, podaje zasady bezpiecznego korzystania z sieci, analizuje własne zwyczaje związane z wykorzystywaniem internetu, uczestniczy w przygotowaniu plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci.	psychiczna, dręczenie, proponuje, jak na przemoc powinni reagować jej świadkowie, opowiada o różnych sposobach szukania pomocy w sytuacji doświadczania przemocy, podaje przykłady społeczności internetowych, analizuje własną przynależność do nich, przedstawia korzyści, jakie zyskują użytkownicy internetu, aktywnie uczestniczy w przygotowaniu plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci.	jej doświadczyły, charakteryzuje zjawiska uzależnienia od internetu, cyberprzemocy, oszustw i wyłudzeń w sieci oraz podaje metody przeciwdziałania tym zjawiskom,	uczniów dotyczącego wykorzystywania internetu i porównuje je z własnymi doświadczeniami,
5. Nieletni wobec prawa	tłumaczy, kim są niepełnoletni i nieletni, przytacza przykłady spraw, którymi zajmuje się policja, wylicza podstawowe uprawnienia policji, podaje główne prawa przysługujące obywatelom w kontaktach z policją, odczytuje dane z wykresów dotyczących przestępczości nieletnich.	wymienia główne zasady odpowiedzialności prawnej nieletnich, wyjaśnia, dlaczego prawo inaczej traktuje niepełnoletnich i dorosłych, przytacza przykłady spraw, którymi zajmuje się straż miejska (gminna), podaje podstawowe uprawnienia straży miejskiej (gminnej), wskazuje uprawnienia przysługujące służbom porządkowym,	wskazuje, w jakich przypadkach odpowiedzialność ponosi sprawca, a w jakich jego rodzice lub opiekunowie, omawia uprawnienia i zadania policji, przedstawia prawa przysługujące obywatelom (zwłaszcza niepełnoletnim) w kontaktach z policją, charakteryzuje kompetencje i działania straży miejskiej (gminnej), wskazuje instytucje, do których należy się zwrócić w przypadku wystąpienia przemocy domowej.	wyjaśnia, jakie są cele postępowania sądowego wobec niepełnoletnich, określa czynniki brane pod uwagę przez organy państwowe przy rozstrzyganiu spraw dotyczących nieletnich, uzasadnia konieczność znajomości praw przysługujących obywatelom w kontaktach ze służbami mundurowymi i porządkowymi, uzasadnia konieczność reagowania w przypadkach doświadczania przemocy domowej lub bycia jej	wymienia inne niż policja i straż miejska (gminna) służby porządkowe i określa ich uprawnienia, przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego bezpiecznego korzystania z sieci oraz unikania zagrożeń związanych z przestępczością.

				świadkiem.	
III. Społeczność lokalna i regionalna					
1. Czym jest samorząd?	wyjaśnia, czym jest samorząd, wymienia rodzaje samorządów działających w Polsce, podaje przykłady zadań samorządów, wymienia jednostki podziału terytorialnego w Polsce, podaje nazwy gminy, powiatu i województwa, w których mieszka, oraz nazwy województw sąsiednich, odczytuje dane z wykresu.	opisuje funkcjonowanie samorządu terytorialnego, wylicza organy samorządu terytorialnego, wskazuje podobieństwa i różnice między państwem a samorządem terytorialnym,	wymienia zadania samorządów terytorialnych, zawodowych, uczniowskich i porównuje te jednostki, tłumaczy, czym się różni gmina wiejska od gminy miejsko-wiejskiej i miejskiej,- określa, jaki charakter ma gmina, w której mieszka,	wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa samorząd terytorialny, omawia zasady niezależności samorządów i de centralizacji władzy publicznej, odczytuje i analizuje dane z wykresu oraz uzasadnia wyciągnięte przez siebie wnioski.	podaje, w jakich przypadkach zostaje wprowadzony zarząd komisaryczny, ocenia, czy system władz samorządowych sprzyja zaangażowaniu mieszkańców w życie społeczności lokalnej, i przytacza argumenty na poparcie swojego stanowiska,
2. Samorząd gminny	wymienia organy władzy w gminie, wskazuje, jakich organów dotyczą wybory samorządowe, wylicza podstawowe zadania gminy, wyjaśnia, czym jest budżet obywatelski,	odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych gminy, określa sposób wyłaniania władz gminy oraz ich odwołania, podaje główne źródła finansowania gminy oraz jej wydatki, bierze udział w dyskusji o zadaniach gminy, przytacza przykłady wpływu mieszkańców na życie gminy, bierze udział w dyskusji o bieżących problemach społeczności lokalnej,	omawia zadania poszczególnych organów władzy w gminie, podaje przykłady zadań własnych i zleconych gminy, aktywnie uczestniczy w dyskusji o zadaniach gminy, wskazuje, które spośród zadań gminy są najpilniejsze i uzasadnia swoje zdanie, przedstawia, jak jest uchwalany budżet obywatelski, wskazuje korzyści wynikające z funkcjonowania budżetu obywatelskiego.	wyjaśnia zasady referendum lokalnego i wskazuje sprawy, których może ono dotyczyć, tłumaczy, czemu służą raporty o stanie gminy, opisuje strukturę budżetu gminy, określa znaczenie środków unijnych dla realizacji zadań przez gminę, wyjaśnia, jak działają młodzieżowe rady gminy, aktywnie uczestniczy w dyskusji o bieżących problemach społeczności lokalnej i przytacza trafne argumenty, uzasadnia	- gromadzi wiadomości na temat funkcjonowania budżetów obywatelskich w różnych miastach Polski i wyciąga wnioski z analizy zebranego materiału,

				konieczność angażowania się mieszkańców w życie gminy i rozwiązywanie jej problemów.	
3. Powiat i województwo	wymienia zadania powiatu, wylicza organy powiatu, podaje organy województwa, określa zadania samorządu wojewódzkiego, wskazuje, gdzie znajdują się siedziby władz powiatu i województwa, w których mieszka.	wyjaśnia sposób wyboru i odwołania organów powiatu, tłumaczy, jak są wyłaniane i odwoływane organy wojewódzkie, uczestniczy w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla funkcjonowania województwa,	rozdziela zadania rady powiatu i zarządu powiatu, odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych powiatu i województwa, bierze aktywny udział w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla funkcjonowania województwa i przytacza trafne argumenty.	porównuje strukturę władz samorządu powiatowego i wojewódzkiego, określa, które z organów samorządu powiatowego i wojewódzkiego mogą zostać odwołane przez mieszkańców, wskazuje zadania wykonywane przez samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki.	analizuje wpływ struktury politycznej sejmiku województwa na pracę organów samorządu,
4. Obywatele a organy samorządu	tłumaczy, jak przygotować się do wizyty w urzędzie, wymienia rodzaje spraw, którymi zajmują się poszczególne urzędy, odszukuje stronę internetową własnego urzędu gminy, starostwa powiatowego, urzędu marszałkowskiego, określa, do czego służy profil zaufany, tłumaczy, czym jest korupcja, przytacza przykłady aktywności obywatelskiej.	wylicza przykładowe sprawy, które można załatwić za pośrednictwem strony Gov.pl, wyjaśnia, czym jest Biuletyn Informacji Publicznej, podaje prawa obywatela w kontaktach z urzędami, odnajduje informacje o projektach zrealizowanych w gminie w ramach budżetu obywatelskiego, wypełnia wniosek o wydanie dowodu osobistego i paszportu,	przedstawia procedurę załatwiania spraw przez stronę Gov.pl, odszukuje informacje zamieszczane w Biuletynie Informacji Publicznej, omawia zasady etycznego postępowania urzędników, tłumaczy konsekwencje łamania zasad etycznych w życiu publicznym, podaje, jakie sprawy można załatwić w poszczególnych wydziałach urzędu swojej	analizuje zawartość Biuletynu Informacji Publicznej urzędu swojego miasta, powiatu lub województwa, wyjaśnia znaczenie aktywności obywatelskiej dla funkcjonowania społeczeństwa.	proponuje inicjatywy, które warto by zrealizować w okolicy, i wskazuje sposoby ich realizacji,

		bierze udział w dyskusji na temat zasad etycznych w życiu publicznym.	gminy lub swojego miasta, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat zasad etycznych w życiu publicznym i przytacza trafne argumenty.		
IV. Wspólnota narodowa					
1. Naród i ojczyzna	wskazuje, jakie więzi łączą jednostkę z ojczyzną i matą ojczyzną, wymienia i opisuje symbole RP, podaje sytuacje, w jakich najczęściej wykorzystuje się symbole narodowe, wylicza wybrane święta narodowe, przedstawia zasady właściwego zachowania w trakcie uroczystości państwowych, świąt narodowych, wobec symboli narodowych.	wyjaśnia, czym są naród i wspólnota etniczna, określa, czym jest tożsamość narodowa, wylicza przykładowe elementy i wartości składające się na polskie dziedzictwo narodowe, wyszukuje informacje o polskich zabytkach i miejscach wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, uczestniczy w dyskusji o problemie znieważania symboli narodowych.	wyjaśnia, na czym polega różnica między wspólnotą narodową a etniczną, analizuje czynniki kształtujące poczucie wspólnoty narodowej i etnicznej, tłumaczy znaczenie dziedzictwa narodowego, charakteryzuje elementy i wartości budujące polskie dziedzictwo narodowe, wylicza najważniejsze polskie święta narodowe i wskazuje wydarzenia historyczne, które są podczas nich upamiętniane.	wyjaśnia sens bycia Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej albo etnicznej, przytacza historię symboli RP, ocenia, w jakim stopniu znajomość historii wpływa na rozumienie współczesnej sytuacji narodu polskiego, aktywnie uczestniczy w dyskusji o problemie znieważania symboli narodowych i przytacza trafne argumenty.	wyjaśnia, dlaczego polskie godło w czasach komunizmu wyglądało inaczej niż obecnie,
2. Obywatelstwo i narodowość	wyjaśnia, czym jest obywatelstwo, tłumaczy, do czego służy paszport, wymienia podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP, podaje przykłady wartości obywatelskich.	określa, czym jest tożsamość europejska, podaje definicję narodowości, tłumaczy, czym są prawo krwi i prawo ziemi, przedstawia podstawowe sposoby nabycia obywatelstwa polskiego, wymienia wybitnych Polaków XX i XXI w.,	charakteryzuje więzi łączące obywatela i państwo, omawia konstytucyjne prawa i obowiązki obywatela RP, wyjaśnia zagadnienie tożsamości zbiorowej, wskazuje różnice między obywatelstwem a narodowością,	tłumaczy zależności między różnymi tożsamościami, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno--kulturowych i przytacza trafne argumenty, uzasadnia konieczność popularyzowania wartości	prezentuje sylwetki wybranych wybitnych Polaków i ocenia znaczenie ich dorobku dla narodu.

		bierze udział w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno--kulturowych.	porównuje sposoby nabycia obywatelstwa polskiego, charakteryzuje wartości obywatelskie i wyjaśnia ich wartość dla społeczeństwa, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno--kulturowych.	obywatelskich we współczesnym państwie demokratycznym.	
3. Postawa patriotyczna	wyjaśnia, czym są patriotyzm i patriotyzm lokalny, wymienia przejawy patriotyzmu, określa, jakie zachowania składają się na postawę patriotyczną, wylicza sposoby wyrażania patriotyzmu na co dzień przez uczniów.	podaje przykłady działań patriotycznych w gospodarce.	omawia różnice w rozumieniu patriotyzmu dawniej i współcześnie, określa, w jaki sposób zachowanie młodych ludzi wpływa na los ich ojczyzny.	analizuje wyniki badań dotyczących rozumienia patriotyzmu, wyjaśnia znaczenie poszczególnych działań dla polskiej gospodarki.	przedstawia rolę patriotyzmu we współczesnym świecie.
4. Mniejszości i migranci	określa różnicę między obywatelami RP a cudzoziemcami, odczytuje z mapy, gdzie znajdują się największe skupiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, wyjaśnia, czym jest Polonia, znajduje na mapie państwa, w których występuje najliczniejsza Polonia.	wyjaśnia, czym są mniejszość narodowa i etniczna, podaje nazwę języka regionalnego uznanego w polskim prawie, rozróżnia imigrantów, emigrantów i uchodźców, tłumaczy, czym jest azyl, wymienia mniejszości narodowe i etniczne we współczesnej Polsce, gromadzi informacje na temat inicjatyw kulturalnych podejmowanych przez środowiska mniejszości narodowych	wyjaśnia, na czym polega różnica między mniejszością narodową a etniczną, tłumaczy, dlaczego uchodźcom przysługują szczególne prawa, wymienia podstawowe prawa mniejszości w Polsce, podaje korzyści, jakie niesie dla Polaków poznawanie kultury mniejszości zamieszkujących Polskę.	przedstawia strukturę ludności zamieszkującej terytorium Polski, tłumaczy, jakie cechy języka kaszubskiego zadecydowały o uznaniu go za język regionalny, omawia czynniki przyciągające i wypychające wpływające na migrację, na podstawie tekstu ustawy podaje kryteria, które decydują w Polsce o uznaniu danej społeczności za mniejszość narodową lub etniczną,	wyjaśnia, co wpłynęło na rozlokowanie skupisk poszczególnych mniejszości narodowych w Polsce, określa czynniki, które miały wpływ na rozmieszczenie Polonii na świecie,

		i etnicznych w Polsce, - uczestniczy		uzasadnia konieczność ochrony prawnej mniejszości narodowych i etnicznych.	
5. Tolerancja i przejawy ksenofobii	tłumaczy, czym jest tolerancja, rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu.	wyjaśnia, czym są stereotypy, podaje definicję nietolerancji, określa, czym jest ksenofobia, objaśnia, czym są szowinizm, rasizm i antysemityzm, wskazuje skutki szowinizmu, rasizmu i antysemityzmu, tłumaczy, czym jest kosmopolityzm, podaje definicję Holokaustu, bierze udział w dyskusji o granicach tolerancji,	omawia cechy stereoty- pu, przytacza argumenty obalające wybrane stereotypy, przedstawia konsekwencje braku tolerancji w społeczeń- stwie, charakteryzuje przyczyny i skutki ksenofobii, określa różnice między ksenofobią a kosmopolityzmem,	wskazuje ograniczenia postawy tolerancyjnej i tłumaczy ich przyczyny, omawia różnice między szowinizmem a nacjona- lizmem, prezentuje konsekwencje upowszechniania się ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, formułuje argumenty na poparcie tezy, że walka z brakiem tolerancji jest ważna dla funkcyjono- wania społeczeństwa,	omawia wpływ skrajnych postaw na historię XX w.
V. Polska państwem demokratycznym					
1. Państwo i demokracja	określa, czym jest państwo, podaje cechy państwa, wymienia nazwy współczesnych ustrojów politycznych (demokracja, autorytaryzm, totalitaryzm).	wylicza podstawowe funkcje państwa, rozdziela funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa, wskazuje różnicę między monarchią a republiką, podaje główne różnice między demokracją, autoryta- ryzmem a totalitaryz- mem, wylicza podstawowe cechy państwa demokratyczne- go, wyjaśnia, czym się różni demokracja	wskazuje różnice między narodem a państwem, omawia znaczenie suwerenności i przymuso- wości państwa, charakte- ryzuje poszczególne funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa, tłumaczy, czym jest demokracja konstytucyj- na, wskazuje wady i zalety demokracji bezpośredniej i pośred- niej, aktywnie uczestni- czy w dyskusji na temat	uzasadnia potrzebę realizowania przez państwo funkcji zewnętrznych, analizuje różnice między demokracją, autoryta- ryzmem a totalitaryzmem w obszarach władzy, praw obywateli, wolności słowa i mediów oraz ideologii państwowej, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej, prezentuje	ocenia stan demokracji w państwie i uzasadnia swoje zdanie, określa, jak zmieniła się liczba monarchii i republik w Europie w ciągu ostatnich 200 lat, wyjaśnia, dlaczego większość państw demokratycznych rzadko wykorzystuje model bezpośredni, ocenia, która historyczna forma demokracji jest najbardziej zbliżona do dzisiejszego ustroju

		bezpośrednia od pośredniej, wymienia podstawowe formy demokracji bezpośredniej, wskazuje na mapie Europy monarchie i republiki, określa korzyści, jakie daje obywatelom ustrój demokratyczny, bierze udział w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej.	możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej.	stanowisko swojej grupy i przytacza trafne argumenty.	demokratycznego.
2. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej	określa znaczenie konstytucji w państwie, wymienia główne rodzaje władzy państwowej, opisuje konstrukcję tekstu <i>Konstytucji RP</i> .	wyjaśnia, czym jest państwo prawa, tłumaczy, czym są akty prawne, i podaje ich główne rodzaje, wskazuje główne aspekty określone w konstytucji, podaje, jaką funkcję pełni Trybunał Konstytucyjny, wylicza podstawowe zasady ustroju Polski zawarte w <i>Konstytucji RP</i> , wymienia wartości, do których odwołuje się preambuła <i>Konstytucji RP</i> , odnajduje w <i>Konstytucji RP</i> rozdziały, w których zostały opisane wolności, prawa i obowiązki obywateli, znajduje potrzebne informacje we fragmencie ustawy	tłumaczy zasadę konstytucjonalizmu, określa znaczenie zasady trójpodziału władzy i równowagi władz dla funkcjonowania demokracji, wymienia rozdziały <i>Konstytucji RP</i> , charakteryzuje poszczególne zasady ustroju RP zawarte w <i>Konstytucji RP</i> ,	omawia hierarchię aktów prawnych w Polsce, opisuje procedurę zmiany konstytucji i wyjaśnia, z jakiego powodu jest ona szczególna, interpretuje artykuły <i>Konstytucji RP</i> dotyczące referendum ogólnokrajowego, wskazuje, które opisane w <i>Konstytucji RP</i> wolności, prawa i obowiązki obywateli uważa za najważniejsze, i uzasadnia swoje zdanie.	

		o referendum ogólnokrajowym,			
3. Sejm i Senat	określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę ustawodawczą, podaje skład polskiego parlamentu, wymienia podstawowe kompetencje sejmu i senatu, odczytuje dane z wykresu dotyczącego aktywności ustawodawczej sejmu.	wyjaśnia, jak sejm i senat podejmują decyzje, kto kieruje pracami obu izb oraz ile trwa kadencja posłów i senatorów, tłumaczy, czym jest immunitet, wylicza główne zasady wyborów do sejmu i senatu, wymienia główne etapy procesu ustawodawczego, określa, kto w Polsce może wystąpić z inicjatywą ustawodawczą, wyjaśnia, jakie uprawnienia w trakcie prac nad ustawą posiada prezydent, bierze udział w dyskusji na temat ograniczania prawa do głosowania i kandydowania w wyborach parlamentarnych, wyszukuje informacje o ugrupowaniach politycznych, które mają swoje kluby lub koła w sejmie, przyporządkowuje je do koalicji i opozycji.	tłumaczy, jak w pracy parlamentu przejawia się zasada przedstawicielstwa, wskazuje, czym wyróżnia się Zgromadzenie Narodowe, omawia kompetencje sejmu i senatu, charakteryzuje poszczególne zasady wyborów do sejmu i senatu, na podstawie odpowiednich artykułów <i>Konstytucji RP</i> odpowiada, w jakich sytuacjach obraduje Zgromadzenie Narodowe, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat ograniczania prawa do głosowania i kandydowania w wyborach parlamentarnych i przedstawia trafne argumenty, wyjaśnia, jakie znaczenie w państwie demokratycznym ma aktywność wyborcza obywateli.	opisuje funkcjonowanie sejmu i senatu z uwzględnieniem działalności klubów i kół poselskich tworzących koalicję i opozycję, wyjaśnia znaczenie immunitetu dla funkcjonowania władzy ustawodawczej, wskazuje różnice w organizacji wyborów do sejmu i senatu, omawia proces ustawodawczy, porównuje role sejmu i senatu w procesie ustawodawczym, wymienia skutki, jakie niesie dla państwa i społeczeństwa niska frekwencja wyborcza.	wyjaśnia, czym zajmują się komisje sejmowe, Prezydium Sejmu i Konwent Seniorów,
4. Prezydent i Rada Ministrów	określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę wykonawczą, wymienia podstawowe kompetencje Prezydenta RP,	przedstawia główne zasady wyboru Prezydenta RP, omawia kompetencje Prezydenta RP, wyjaśnia, jak są	omawia poszczególne kompetencje Prezydenta RP z podziałem na politykę wewnętrzną i zagraniczną, opisuje	wyjaśnia związek funkcjonowania urzędu Prezydenta RP z republikańską formą rządów,	omawia okoliczności przywrócenia urzędu prezydenta w Polsce, podaje najważniejsze informacje związane

	wyjaśnia, kim jest premier i czym jest Rada Ministrów, podaje, czym zajmuje się rząd, gromadzi informacje o składzie osobowym urzędującej Rady Ministrów (imię i nazwisko premiera, wicepremierów i ministra odpowiedzialnego za sprawy edukacji).	powoływani premier i Rada Ministrów, omawia kompetencje rządu, wylicza Prezydentów RP po 1989 r., wskazuje, który prezydent nie został wybrany w wyborach powszechnych, określa, za kadencji którego prezydenta uchwalono <i>Konstytucję RP</i>, odszukuje w Internecie wiadomości na temat decyzji obecnego rządu, które wpłynęły na życie jego rodziny, znajduje informacje o działaniach obecnego Prezydenta RP związanych z polityką wewnętrzną i zagraniczną kraju.	procedurę tworzenia rządu, charakteryzuje poszczególne kompetencje rządu, określa, w jaki sposób współdziałają rząd i prezydent, wskazuje, który prezydent nie został wybrany w wyborach powszechnych, i wyjaśnia przyczyny tego faktu,	tłumaczy, na jakich zasadach działają wotum zaufania i wotum nieufności, określa, na czym polega zasada kontrasygnaty, tłumaczy, czym jest Rada Gabinetowa, wyjaśnia, dlaczego jest potrzebne poparcie większości sejmowej dla Rady Ministrów i premiera,	z kadencjami kolejnych prezydentów,
5. Sądy i trybunały	określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę sądowniczą, wyjaśnia, co nazywamy wymiarem sprawiedliwości, wymienia rodzaje polskich sądów, przedstawia rolę sędziów, tłumaczy, kim są prokurator, obrońca i obrońca z urzędu.	podaje zasady działania sądów, opisuje hierarchię polskich sądów, wylicza sprawy, w których orzeka sąd rejonowy, wyjaśnia, czym zajmują się sądy administracyjne, wymienia zadania trybunałów, wyjaśnia, jakie znaczenie ma dla obywateli dwuinstancyjność postępowania sądowego, odszukuje informacje na temat ostatniego orzeczenia	przedstawia zasady działania sądów, wyjaśnia znaczenie zasad bezstronności i niezawisłości sędziów oraz ich immunitetu i nieusuwalności, omawia hierarchię sądów w Polsce i podaje zadania poszczególnych jednostek systemu sądownictwa, tłumaczy, kim jest ławnik, wskazuje różnice między wymiarem sprawiedliwości a władzą	opisuje salę rozpraw w procesie karnym, ocenia, czy Sąd Najwyższy jest potrzebny, i uzasadnia swoje zdanie, charakteryzuje działania Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu,	wyjaśnia rolę Trybunału Konstytucyjnego w państwie demokratycznym, objaśnia, czego dotyczyło ostatnie orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego.

		Trybunału Konstytucyjnego, bierze udział w dyskusji na temat immunitetów sędziowskich.	sądowniczą, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat immunitetów sędziowskich i przytacza trafne argumenty.		
6. Partie polityczne	wyjaśnia, czym są partie polityczne, wymienia rodzaje partii politycznych, podaje elementy kampanii wyborczej partii, wylicza systemy partyjne.	przedstawia zawartość programu politycznego partii, określa, w jaki sposób partie dążą do osiągnięcia swoich celów, przedstawia systemy partyjne, tłumaczy, czym są koalicja i opozycja w parlamencie, wymienia nazwy największych polskich partii politycznych, wyjaśnia, czym jest statut partii,	omawia funkcje partii politycznych, opisuje partie prawicowe, centrowe i lewicowe, tłumaczy znaczenie kampanii wyborczej dla funkcjonowania partii, charakteryzuje systemy partyjne, wskazuje wady i zalety każdego z nich, tłumaczy, jak utworzyć partię polityczną,	opisuje działalność partii w państwie demokratycznym.	charakteryzuje polską scenę polityczną.
7. Organizacje obywatelskie	tłumaczy, czym są organizacje pozarządowe, i podaje ich główne rodzaje, określa, czym jest wolontariat, i przytacza przykłady działań wolontariuszy, wymienia korzyści wynikające z pracy w wolontariacie, podaje przykłady ogólnopolskich organizacji młodzieżowych,	wyjaśnia, co oznacza prawo do swobodnego zrzeszania się, przytacza przykłady działań organizacji pozarządowych, wymienia cele działalności ogólnopolskich organizacji młodzieżowych, wylicza przykładowe działania podejmowane przez związki zawodowe, - odszukuje informacje o organizacjach pozarządowych, które funkcjonują w najbliższej okolicy,	wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa zasada swobodnego zrzeszania się, tłumaczy, czym jest społeczeństwo obywatelskie, charakteryzuje działalność organizacji pozarządowych, wskazuje różnice między stowarzyszeniem a fundacją, charakteryzuje rodzaje wolontariatu, określa, jakie działania trzeba podjąć, aby zostać wolontariuszem.	omawia poszczególne obszary działalności organizacji pozarządowych, wyjaśnia, czym jest organizacja pożytku publicznego i w jaki sposób można wspomóc jej działalność, uzasadnia konieczność angażowania się w działania organizacji pozarządowych,	omawia rolę NSZZ „Solidarność” w najnowszej historii, odpowiada, czy międzynarodowe organizacje pozarządowe powinny wpływać na władze danego kraju, i przytacza trafne argumenty, opowiada o swoich doświadczeniach z pracy wolontariackiej,

8. Media i opinia publiczna	wyjaśnia, czym jest opinia publiczna, wymienia rodzaje mass mediów, wskazuje różnice między mediami komercyjnymi a publicznymi, objaśnia, czym są fake newsy i bańki informacyjne, odróżnia fakty od opinii i komentarzy, podaje negatywne skutki oddziaływania reklam, opisuje wybraną reklamę.	określa, do czego służą sondaże, tłumaczy, czym jest wolność słowa, wylicza funkcje mediów, podaje zalety i wady mediów społecznościo- wych, wymienia główne zasady etyki dziennikar- skiej, wylicza środki wyrazu reklamy, wymienia funkcje reklamy, określa, czym jest kampania społeczna i czym różni się od reklamy, podaje definicję spotu wyborczego, wskazuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju środków masowego przekazu dla społeczeństwa, porównuje sposób przedstawienia jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł i oddziela fakty od opinii, wskazuje funkcje mediów przejawiające się w stronach internetowych, które odwiedza,	wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa, omawia funkcje sondaży, opisuje specyfikę mediów jednokierunkowych i interaktywnych, opowiada o poszczegól- nych funkcjach mediów, przedstawia rolę mediów społecznościowych w demokracji, podaje przykłady fake newsów i uzasadnia swój wybór, omawia zasady pracy i postępowania dziennikarzy, charakteryzuje konstrukcję przekazu reklamowego, opisuje obszary tematyczne kampanii społecznych.	przytacza argumenty na poparcie tezy, że wolność słowa i wolne media są fundamentem demokra- cji, charakteryzuje misję mediów publicznych, omawia przykłady pozytywnego i negatyw- nego wpływu mediów społecznościowych na demokrację, uzasadnia konieczność przestrzega- nia zasad etyki dziennikarskiej, wyjaśnia rolę opinii i komentarzy w demokratycznych mediach, omawia funkcje reklamy i wskazuje przykłady ich realizacji, bada sposób ukazania jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł, oddziela fakty od opinii i przedstawia wnioski, uzasadnia konieczność oddzielania faktów od opinii.	ocenia, jak często na jego poglądy, decyzje i wybory mają wpływ media społecznościowe, - analizuje wybraną reklamę i wyjaśnia cel zastosowania w niej konkretnych elementów.
VI. Sprawy międzynarodowe					
1. Współpraca międzynarodowa	wyjaśnia, czym są polityka zagraniczna i współpraca międzynarodowa, rozwija skrót ONZ, przytacza	wskazuje przejawy realizacji przez państwo polityki zagranicznej, wymienia podstawowe	omawia znaczenie współpracy międzynaro- dowej dla pokoju na świecie, charakteryzuje	określa rolę organizacji międzynarodowych na arenie światowej, wyjaśnia, jaką rolę	analizuje wyniki badań opinii publicznej, formułuje wnioski, określa przyczyny

	przykłady inicjatyw ONZ, podaje pełną nazwę NATO, wymienia przykłady działań NATO, odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich NATO,	zadania ambasadora i konsula, wylicza główne cele i działania ONZ, tłumaczy, czemu służą misje pokojowe ONZ, określa najważniejsze cele NATO, przytacza przykłady aktywności Polski w ONZ i NATO, odszukuje informacje o przypadku zastosowania weta w czasie obrad Rady Bezpieczeństwa ONZ, ocenia, czy ONZ odgrywa ważną rolę we współczesnym świecie, i uzasadnia swoje zdanie,	rolę ambasadora i konsula w polityce zagranicznej, podaje czas i okoliczności powstania ONZ, określa, ilu członków liczy ONZ, wymienia główne organy ONZ, opisuje genezę NATO, podaje nazwę głównego organu NATO, wskazuje na mapie państwa członkowskie NATO z uwzględnieniem kolejnych etapów powiększania się organizacji.	odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego, wylicza wybrane ugrupowania międzynarodowe, do których należy Polska,	zaobserwowanych zjawisk, wyraża własną opinię na wskazany temat i uzasadnia odpowiedź, znajduje informacje o protestach przed ambasadami różnych krajów, omawia to zjawisko i przedstawia swoje zdanie na ten temat, ocenia, jaki wpływ ma prawo weta w Radzie Bezpieczeństwa ONZ na skuteczność działań tego organu,
2. Unia Europejska	podaje datę i miejsce utworzenia Unii Europejskiej, wylicza najważniejsze zadania UE, odpowiada, czym jest euro, odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich UE.	wymienia główne przyczyny integracji europejskiej, wyjaśnia, kim byli ojcowie założyciele zjednoczonej Europy, na podstawie mapy podaje nazwę państwa, które przystąpiło do UE później niż Polska, wylicza nazwy głównych organów Unii Europejskiej, podaje imiona i nazwiska Polaków pełniących ważne funkcje w organach unijnych,	omawia główne etapy integracji europejskiej, opisuje okoliczności powstania Unii Europejskiej, opowiada o politykach nazywanych ojcami założycielami zjednoczonej Europy, wskazuje na mapie państwa członkowskie UE, uwzględniając kolejne etapy rozszerzania organizacji, wymienia podstawowe uprawnienia głównych organów Unii Europejskiej, podaje praktyczne przykłady realizacji celów UE.	wskazuje wady i zalety procesu integracji europejskiej, podaje nazwy trzech wspólnot europejskich, omawia uprawnienia głównych organów Unii Europejskiej,	omawia główne zagadnienia i problemy funkcjonowania UE,
3.	podaje datę wejścia Polski	wylicza podstawowe	omawia przygotowania	wskazuje koszty	ocenia proces integracji

Polska w Unii Europejskiej	do UE i określa sposób, w jaki Polacy podjęli decyzję, wskazuje główne korzyści, które wynikły dla Polski, jej obywateli i polskich firm z przystąpienia do UE,	prawa obywatela UE, wymienia cztery najważniejsze zasady europejskiego rynku wewnętrznego, przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących, określa źródła funduszy unijnych i główne kierunki ich dysponowania,	Polski do przystąpienia do UE, charakteryzuje poszczególne prawa obywatela UE, przedstawia znaczenie zasad europejskiego rynku wewnętrznego, tłumaczy, czym jest i jak działa strefa Schengen, wylicza cele, na które są w Polsce przeznaczane dotacje unijne, podaje przykłady wykorzystania przez Polskę funduszy unijnych,	przynależności Polski do UE, przedstawia negatywne skutki swobodnego przepływu osób, omawia przeznaczenie poszczególnych rodzajów funduszy unijnych,	Polski z Unią Europejską, rozważa, jakie mogą być konsekwencje wychodzenia kolejnych krajów z UE,
4. Problemy współczesnego świata	wyjaśnia, czym jest globalizacja, przytacza przykłady globalizacji z codziennego życia, podaje przykłady pomocy dla krajów rozwijających się, tłumaczy, czym jest zjawisko ocieplania klimatu, podaje główne różnice między sytuacją w krajach Północy i Południa.	wylicza główne skutki globalizacji, określa, z czego wynika podział na kraje rozwinięte i rozwijające się, wskazuje główny kierunek migracji, wylicza główne zagrożenia i wyzwania XXI w., bierze udział w dyskusji o wyzwaniach związanych z migracją, bierze udział w dyskusji dotyczącej wpływu światowych problemów na niego i jego rówieśników.	charakteryzuje zjawiska globalizacji i amerykanizacji kultury, tłumaczy, czym jest konsumpcjonizm, tłumaczy, na czym polegają pomoc rozwojowa i pomoc humanitarna, charakteryzuje zmiany klimatu i określa ich skutki.	omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji w różnych dziedzinach, przedstawia sytuację krajów rozwiniętych i rozwijających się, uzasadnia konieczność udzielania pomocy humanitarnej, wyjaśnia, czym jest grupa G7, omawia problemy związane z migracją, omawia główne zagrożenia i wyzwania XXI w.	proponuje, w jaki sposób młodzi ludzie mogą dbać o środowisko, wyjaśnia, czym jest Młodzieżowy Strajk Klimatyczny, - aktywnie uczestniczy w dyskusji o wyzwaniach związanych z migracją, przytacza trafne argumenty, proponuje sposoby rozwiązania problemu, znajduje informacje o inicjatywach na rzecz osób potrzebujących z krajów Południa, w które mogą się zaangażować młodzi ludzie, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat wpływu światowych problemów

					na niego i jego rówieśników oraz przytacza trafne argumenty.
5. Konflikty zbrojne na świecie	podaje główne przyczyny konfliktów zbrojnych, wyjaśnia, czym jest ludobójstwo, przytacza przykłady działań terrorystycznych, odczytuje z mapy informacje o wybranych współczesnych konfliktach na świecie, odczytuje wyniki badań opinii publicznej dotyczących zagrożenia terroryzmem w Polsce.	tłumaczy, na czym polega terroryzm, wymienia skutki terroryzmu, określa skutki konfliktów, odszukuje informacje na temat cyberterroryzmu, znajduje w internecie wiadomości o zbrodniach ludobójstwa popełnionych w XX w.,	omawia przyczyny i rodzaje konfliktów, przedstawia źródła i rodzaje terroryzmu, na podstawie mapy charakteryzuje wybrane współczesne konflikty na świecie, analizuje wyniki badań opinii publicznej dotyczących zagrożenia terroryzmem w Polsce i ocenia, jak poglądy Polaków na ten problem kształtują się obecnie, omawia zagrożenia wynikające z cyberterro- ryzmu dla współczesnych państw i społeczeństw,	wyjaśnia, dlaczego walka ze współczesnym terroryzmem jest trudna,	opowiada o zamachu na World Trade Center,